

ΤΑ ΗΘΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΕΩΣ ΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΓΓΙΚΟΥ

Κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΣΚΑΛΚΕΑ

Ἄνερχόμενος στὸ βῆμα αὐτό, ἐπιθυμῶ νὰ εὐχαριστήσω θερμὰ τὴν Ὀλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, διότι μὲ τὴν ἐπικεῖνη κρίση τῆς μὲ συμπεριέλαβε στοὺς κόλπους τοῦ Ἀνωτάτου Πνευματικοῦ Ἰδρύματος τῆς χώρας.

Ἡ συγκινητικὴ γιὰ ἐμένα αὐτὴ στιγμή, θέλω νὰ σᾶς διαβεβαιώσω, ὅτι θὰ ἀποτελέσει τὴν ἀφετηρία μιᾶς ἀκάματης προσπάθειάς μου γιὰ νὰ συμβάλω κατὰ τὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ στὴν εὐδόωση τῶν ὑψηλῶν στόχων τοῦ Ἰδρύματος.

Κύριε Πρόεδρε, ὁ θερμὸς χαιρετισμὸς σας μὲ συγκίνησε βαθύτατα καὶ μὲ ἐτίμησε ιδιαίτερα, γιὰτὶ προέρχεται ἀπὸ πνευματικὸ ἄνθρωπο ὑψηλοῦ κύρους καὶ ἐπιστήμονα διεθνοῦς ἀκτινοβολίας. Εὐλικρινὰ σᾶς εὐχαριστῶ.

Ἀγαπητὲ συνάδελφε καὶ φίλε κύριε Μαρσανιώτη, ἡ φιλία μας καὶ οἱ ἐπὶ δεκαετίες κοινοὶ ἀγῶνες μας στοὺς κόλπους τῆς Ἰατρικῆς μας Σχολῆς κατόρθωσαν νὰ ὑπερισχύσουν καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ δωρικοῦ χαρακτῆρος σας καὶ νὰ σᾶς ὀδηγήσουν σὲ τιμητικὲς γιὰ τὸ πρόσωπό μου ὑπερβολές.

Λεχθεῖτε καὶ γιὰ μία ἀκόμη φορὰ τὶς εὐχαριστίες καὶ τὴν ἀγάπη μου.

Τὴν ιδιαίτερη αὐτὴ στιγμή ἡ σκέψη μου μὲ φέρνει στὴν γενέτειρά μου, τὴν Ἀρεόπολη τῆς Λακωνίας. Μὲ σεβασμὸ ὑποκλίνομαι στὴν μνήμη τῶν πρώτων μου διδασκάλων καὶ ιδιαίτερα τοῦ φιλολόγου πατέρα μου. Ἐκεῖ, στὶς βραχώδεις ἀκτὲς τοῦ Ταινάρου, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ Ταυγέτου, μαζὶ μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν πρώτων γραμμάτων προσπάθησε νὰ μοῦ ἐμφυσήσει τὴν πίστη πρὸς τὸ ὑπέρτατο Ὄν, τὴν φιλοπατρία καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Ἡ ἱερὴ μνήμη του πάντοτε μὲ ἐμπνέει καὶ μὲ καθοδηγεῖ.

Μὲ εὐλάβεια καὶ εὐγνωμοσύνη στρέφομαι πρὸς τοὺς Ἕλληνες καὶ ἀλλοδαποὺς διδασκάλους μου τῆς Ἰατρικῆς. Ἰδιαίτερα τοὺς ἀειμνήστους Sir Clement Price-Thomas, Norman Barret, Paul Clin, Ian Mcmillan καὶ τὸν ἐπιζῶντα William Cleland. Μὲ τὴν πατρικὴ στοργή τους καὶ τὴν σοφὴ διδασκαλία τους συνέβαλαν οὐσιαστικὰ στὴν ἐπιστημονικὴ μου συγκρότηση.

Μεγάλῃ συγκίνηση μοῦ προκαλεῖ ἡ ἀποψινὴ παρουσία τοῦ σεβαστοῦ μου διδασκάλου, τοῦ ἀριστοτέχνη χειρουργοῦ καθηγητοῦ κ. Νικολάου Χρηστεῖα, ποῦ μὲ ἐμύησε στὴν τέχνη τῆς χειρουργικῆς καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τῆς ζωῆς του μὲ δίδαξε τὴν Ἱπποκρατικὴ ἀγωγή. Καὶ ἀπὸ τὴν θέση αὐτὴ θερμὰ τὸν εὐχαριστῶ.

Τέλος εύχαριστώντας όλους ἐσᾶς, κυρίες καὶ κύριοι, ποὺ μὲ τὴν παρουσία σας μὲ τιμᾶτε κατὰ τὴν ἐπίσημη αὐτὴ στιγμή, εἰσέρχομαι στὸ θέμα τῆς ὀμιλίας μου ποὺ ἀφορᾷ στὰ ἠθικὰ προβλήματα ποὺ ἀνακύπτουν κατὰ τὴν μεταμόσχευση ἰστῶν καὶ ὀργάνων.

* * *

Ἡ ἰδέα τῆς μεταμοσχεύσεως ἔρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων, μὲ μύθους ποὺ ἐπλασε ἢ ἐνδόμυχη ἐπιθυμία τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὴν ἀντικατάσταση τῶν φθαρμένων ὀργάνων τους μὲ νέα καὶ ὑγιῆ.

Ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία τὴν ἐκφράζει μὲ τὸν μύθο τοῦ Δαίδαλου καὶ τοῦ Ἴκαρου, καὶ τὴν τοποθέτηση φτερῶν στὴν κεφαλὴ τοῦ Μορφέα, γιὰ νὰ φτερουγίζει στὶς ὄνειρικές περιπλανήσεις του. Καί, ἀκόμα, δὲν μπόρεσε νὰ διαφύγει τὴν φαντασία τοῦ Ὁμήρου, ὁ ὁποῖος περιγράφει στὴν Ἰλιάδα, ὅτι ὁ σοφὸς Χείρων τοποθέτησε ὅστοῦν ἀπὸ γίγαντα στὴν πτέρνα τοῦ Ἀχιλλέα.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας ἱστορία τῶν Βυζαντινῶν χρόνων παρουσιάζει τὸ θαῦμα τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ἱατρῶν, Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, οἱ ὁποῖοι τὸν 13ο αἰώνα, μετὰ ἐπὶ κατανυκτικὴ προσευχὴ, ἀκρωτηρίασαν κάτω ἄκρο ποὺ ἔπασχε ἀπὸ κακοήθη ὄγκο καὶ τὸ ἀντικατέστησαν μὲ νέο καὶ ὑγιές.

Ἄν ἀφήσουμε ὅμως κατὰ μέρος τὸν μύθο καὶ τὸ θαῦμα, ὡς πρώτη μεταμόσχευση ἰστῶν θὰ πρέπει νὰ θεωρήσουμε τὴν μετάγγιση αἵματος ποὺ ἔγινε στὸν Πάππα Ἰνοκέντιο τὸν 8ο τὸ 1495, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι στὴν ἱατρικὴ βιβλιογραφία ἡ πρώτη ἐργασία γιὰ μετάγγιση ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Γάλλο Landois τὸ 1875.

Ἡ προσπάθεια τῆς ἱατρικῆς γιὰ τὴν μεταμόσχευση ἰστῶν καὶ ὀργάνων ἀρχίζει τὸν 18ο αἰώνα μὲ τὰ πειράματα τοῦ μεγάλου Σκώτου ἐρευνητῆ John Hunter τὸ 1771, ὁ ὁποῖος μεταμόσχευσε γεννητικούς ἀδένες πετεινοῦ σὲ ὄρνιθες, καὶ τοῦ Baronio τὸ 1804, ὁ ὁποῖος ἀπέδειξε τὴν δυνατότητα μεταμοσχεύσεως δέρματος σὲ πειραματόζωα.

Πέρασε ὀλόκληρος αἰώνας προσπαθειῶν καὶ ἀπογοητεύσεων μέχρι τὸ 1902, ὅταν ὁ Γάλλος Βιολόγος καὶ χειρουργὸς Alexis Carrel ἐφάρμοσε τεχνικὴ συρραφῆς τῶν ἀγγείων καὶ ἄνοιξε τὸν δρόμο στὴν χειρουργικὴ γιὰ τὴν μεταμόσχευση ὀργάνων.

Ἀκολούθησαν πειραματικὲς καὶ κλινικὲς προσπάθειες σὲ ὅλες τὶς χῶρες τοῦ πολιτισμένου κόσμου, οἱ ὁποῖες ἀπέτυχαν πλήρως, γιὰ τὸ μεγάλο ἀνοσολογικὸ πρόβλημα τῆς ἀπορρίψεως τοῦ μοσχεύματος δὲν ἦτο ἀκόμα γνωστὸ.

Ὁρόσημο στὴν ἐποχὴ μας γιὰ τὸ ξεκίνημα τῶν μεταμοσχεύσεων, ἀποτελεῖ τὸ ἔτος 1954, ὅταν ὁ Ἀμερικανὸς Joseph Murray στὴν Βοστώνη μεταμόσχευσε μὲ ἐπιτυχία σὲ νεαρὸ ἄτομο, νεφρὸ ποὺ πῆρε ἀπὸ τὸν μονοωογενῆ δίδυμο ἀδελφὸ του. Τὸ 1967 ὁ τολμηρὸς νοτιοαφρικανὸς Christian Barnard, στηριγμένος στὶς πειραματικὲς ἐργασίες τοῦ Shatway καὶ τῶν συνεργατῶν του, τοῦ Πανεπιστημίου Stanford τῆς Καλιφορνίας, μεταμόσχευσε γιὰ πρώτη φορὰ καρδιά, δημιουργώντας σάλο θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν ἀντιδράσεων, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ Βατικανό.

Ἡ χειρουργικὴ τῶν μεταμοσχεύσεων δὲν εἶχε πείσει ἀκόμη. Μόλις εἶχε περάσει ἀπὸ τὸ πειραματικὸ ἐργαστήριο στὸ στάδιο τῆς κλινικῆς δοκιμασίας.

Τὰ ἀνοσοκατασταλτικὰ φάρμακα δὲν μπορούσαν νὰ ἀντιμετωπίσουν ἀποτελεσματικὰ τὴν ἀπόρριψη, ἐνῶ παράλληλα προκαλοῦσαν μεγάλες ἐπιπλοκές, καθιστώντας τὴν ζωὴ τῶν ἀσθενῶν μὲ μεταμοσχευμένα ὄργανα πολὺ συχνὰ προβληματικὴ.

Σήμερα τὸ μεγάλο βιοϊατρικὸ ἐπίτευγμα τῆς ἐποχῆς μας, ἡ μεταμόσχευση ἰσθῶν τῶν ὀργάνων, ἀποτελεῖ καθημερινὴ κλινικὴ πράξη.

Ἡ χειρουργικὴ ἐπιστῆμη μπορεῖ νὰ ὑποστηρίξει θετικά, ὅτι κατορθώνει νὰ μεταμοσχεύσει μὲ ἐπιτυχία τὰ περισσότερα ὄργανα, μὲ ἐξαίρεση κυρίως τὸν ἐγκέφαλο.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνοσολογία, παρότι δὲν ἐξουδετέρωσε τελείως τὸν μεγάλο κίνδυνο τῆς ἀπορρίψεως τοῦ μοσχεύματος, ὅμως, μὲ τὶς ἀκριβεῖς μεθόδους γιὰ τὸν ἔλεγχο τῆς ἱστοσυμβατότητος καὶ τὰ νέα ἀνοσοκατασταλτικὰ φάρμακα, μπορεῖ νὰ παρατείνει τὴν λειτουργία τῶν μεταμοσχευμένων ὀργάνων γιὰ μακρὸ ἢ καὶ ἀπεριόριστο χρόνο.

Στὸν πλανήτη μας ζοῦν καὶ ἀπολαμβάνουν σήμερα τὴν ζωὴ χιλιάδες συνανθρώπων μας μὲ μεταμοσχευμένα ὄργανα.

Στὴν μακρὰ καὶ δυσχερῆ ὁμως πορεία της ἀπὸ τὸ πειραματικὸ ἐργαστήριο μέχρι τὴν Κλινικὴ ἐφαρμογὴ, ἡ μεταμόσχευση ὀργάνων, ὅπως κάθε μεγάλη ἀνθρωπίνη ἰδέα καὶ προσπάθεια, δημιούργησε σωρεία προβλημάτων θρησκευτικῶν, κοινωνικῶν, νομικῶν, συναισθηματικῶν καὶ κυρίως ἠθικῶν, μὲ τὰ ὁποῖα καὶ θὰ ἀσχοληθοῦμε στὴν ἀπομινῆ ὁμιλία μας.

Ἄς διερευνήσουμε καταρχὴν ἂν ἡ ἰδέα καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μεταμοσχεύσεως ἔχει ἠθικὴ δικαίωση καὶ κατοχύρωση. Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἱστορία τῆς Ἱατρικῆς ἡ διπολικὴ σχέση ἱατροῦ-ἀσθενοῦς διαταράσσεται.

Ἐνας νέος παράγων, ἀπαραίτητος γιὰ τὴν θεραπεία, παρεμβάλλεται. Εἶναι ὁ ζωντανὸς ἢ ὁ νεκρὸς δότης, ποὺ προσφέρει κυριολεκτικὰ δῶρο ζωῆς.

Αὐτὴ ἡ προσφορά καὶ ἡ τοποθέτηση ζώντων ὀργάνων ἀπὸ ἄνθρωπο σὲ ἄνθρωπο, συγκλόνησε τὰ θεμέλια τῆς παραδοσιακῆς ἱατρικῆς καὶ ἀνέτρεψε καθιερωμένους θεσμούς.

Πῶς εἶναι δυνατὸν ἡ ἱατρικὴ ἐπιστῆμη νὰ ἀγνοήσει τὸ βασικὸ δόγμα της, τὴν Ἱπποκρατικὴν ρῆσιν «Ὁφελεῖν ἢ μὴ βλάπτειν» καὶ νὰ θέσει σὲ κίνδυνο τὴν ζωὴ ἐνὸς ὑγιοῦς ἀνθρώπου, τοῦ δωρητοῦ ὀργάνου; Ἡ πῶς νὰ ἐναντιωθεῖ σὲ παραδόσεις, προλήψεις καὶ προκαταλήψεις αἰώνων, καὶ νὰ θίξει τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ἱερότητα ἐνὸς πτώματος;

Δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγει ὅτι ἀποστολὴ τῆς ἱατρικῆς εἶναι ἡ θεραπεία τῆς νόσου καὶ ἡ προστασία τῆς ζωῆς τοῦ πάσχοντος συνανθρώπου. Ὁ πατέρας τῆς ἱατρικῆς χαρακτηρίζει ὡς θεία τὴν προσπάθεια τοῦ ἱατροῦ γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς νόσου μὲ τὴν ἐπιγραμματικὴν ρῆσιν «θεῖον τὸ κουφίζειν τὴν ὀδύνην».

Πόσο συχνά όμως ή επιστήμη δίνει την δυνατότητα στον ιατρό να εκπληρώσει αυτήν την αποστολή του;

Πόσες άρρώστιες παραμένουν ακόμη και σήμερα αδιάγνωστες και αθεράπευτες;

Ἡ μοιρολατρική ύποταγή στην ανεπάρκεια τῆς επιστήμης ὁδηγεῖ στην στασιμότητα καὶ τὸ τέλμα. Ἡ πρόοδος καὶ ἡ μετεξέλιξη κατορθώνονται μόνο με τὴν ἔρευνα καὶ τὴν ἐπινόηση πρωτοτύπων διαγνωστικῶν καὶ θεραπευτικῶν μεθόδων. Μὲ μιὰ ἀπαραίτητη προϋπόθεση, ὅτι ὁ ἐρευνητὴς θὰ πρέπει νὰ βαδίσει στὸν δρόμο ποὺ ἔχει χαράξει ἡ ἱατρικὴ ἠθικὴ, ἀπαλλαγμένος ἀπὸ ὑπέρμετρη φιλοδοξία καὶ ἀλαζονεία.

Ἐδῶ ἀρμόζουν τὰ λόγια τοῦ φιλοσόφου καὶ ποιητῆ Νοβάλις « Ὅταν ὁ ἄνθρωπος προτίθεται νὰ προχωρήσει ἓνα βῆμα ἐμπρὸς σὲ κάθε εἶδους δημιουργία, ἐπιστημονικὴ, τεχνολογικὴ, κοινωνικὴ, πρέπει προηγουμένως νὰ ἐπιτελέσει τρία βήματα πίσω πρὸς τὴν ἠθικὴ περισυλλογή».

Χωρὶς ἠθικὴ περισυλλογή καὶ κατοχύρωση, ἓνας νέος τρόπος θεραπείας θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἐπικίνδυνος, μεταβάλλοντας τὸν ἀσθενῆ σὲ μέσο ἐρεύνης.

Ἡ ἄποψη ὅτι ὁ πρωτοπόρος ἱατρὸς δικαιώνεται ὅταν θέτει σὲ κίνδυνο τὴν ζωὴ ἀσθενῶν του, γιὰ νὰ ἐξελιχθεῖ μιὰ νέα μέθοδος, ποὺ θὰ σώζει ἴσως χιλιάδες συνανθρώπους, ἀκόμη καὶ ἐὰν εἶναι πραγματοποιήσιμη, δὲν εἶναι ἠθικῶς ἀποδεκτὴ.

Ἡ ψυχρὴ λογικὴ μπορεῖ νὰ συγκατανεύει, ἡ ἱατρικὴ ἠθικὴ ὅμως ἀντιτίθεται.

Ἡ δεοντολογία καὶ ἡ ἠθικὴ στὴν ἐποχὴ μας καταδικάζει τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ μεγάλου Ρωμαίου ἱατροῦ Κέλσου, ὁ ὁποῖος ὑποστήριζε ὅτι «δὲν εἶναι σκληρότης τὸ νὰ ὑποβάλλεις λίγους καταδικασμένους ἐγκληματίες σὲ ταλαιπωρίες, προκειμένου νὰ ὠφελήσεις πλῆθος ἀθῶων διὰ μέσου τῶν αἰώνων».

Ἡ ἄποψή του, ὄχι πρὸς τιμὴν τοῦ αἰῶνα μας, βρῆκε δυστυχῶς μιμητὲς μερικὸς ἱατροὺς κατὰ τὸ Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ὅπως ἀπεδείχθη στὴν δίκη τῆς Νυρεμβέργης. Ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ, τὸ μοναδικὸ καὶ ἀνεπανάληπτο φαινόμενο τῆς δημιουργίας, δὲν μπορεῖ νὰ τεθεῖ σὲ κίνδυνο γιὰ καμιὰ σκοπιμότητα. Ἀπεναντίας, ἡ προσπάθεια γιὰ ἐπιβίωση, ἔστω καὶ λίγων ἡμερῶν, ἀποτελεῖ ἱατρικὴ ἐπιταγή.

Ὅταν ὅμως οἱ ἐπίσημες θεραπευτικὲς μέθοδοι δὲν μποροῦν νὰ ἀποδώσουν καὶ ὁ ἀσθενὴς βαδίζει στὸ τέρμα τοῦ ἀβοήθητος, τότε ἡ ἐφαρμογὴ μιᾶς νέας θεραπείας θὰ πρέπει νὰ θεωρεῖται ἠθικῶς κατοχυρωμένη, με τὴν ἀπαραίτητη προϋπόθεση ὅτι ἔχει περάσει με ἀπόλυτη ἐπιτυχία ἀπὸ τὴν πειραματικὴ δοκιμασία καὶ ὁ ἀσθενὴς καὶ τὸ περιβάλλον του ἔχουν ἐνημερωθεῖ ὅτι ἡ μέθοδος ποὺ θὰ ἐφαρμοσθεῖ εἶναι νέα καὶ τὰ ἀποτελέσματα ἀβέβαια.

Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ μεταμόσχευση ὀργάνων ἐπιβάλλεται σὲ ἀσθενεῖς ποὺ βρίσκονται στὸ τελικὸ στάδιο καρδιακῆς ἢ ἡπατικῆς ἀνεπάρκειας, ὅποτε ὁ θάνατος καταδοκεῖ σὲ κάθε στιγμὴ.

Τὸ ἴδιο ἰσχύει γιὰ ἀσθενεῖς ποὺ βρίσκονται σὲ τελικὴ νεφρική ἀνεπάρκεια, οἱ ὁποῖοι μποροῦν νὰ ἐπιβιώσουν συνδεόμενοι ὅμως δύο ἢ καὶ τρεῖς φορές τὴν ἐβδομάδα μὲ τὸ τεχνητὸ νεφρὸ, ὅπως τὸ ἔμβρυο μὲ τὴν μητέρα του μὲ τὸν ὀμφάλιο λῶρο. Ἡ ἐπιβίωσή τους εἶναι ἐξαρτημένη ἀπὸ τὴν αἰμοκάθαρση, γεγονός ποὺ κάνει τὴν ζωὴ τους δραματικὴ.

Σ' αὐτὴν ἐπομένως τὴν κατηγορία τῶν χωρὶς ἐλπίδα ἀσθενῶν, ὅπου ἡ ἐπιστήμη ἔχει ἐξαντλήσει κάθε δυνατότητα, ἀπευθύνεται ἡ μεταμόσχευση. Αὐτοὺς προσπαθεῖ νὰ σώσει καὶ γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχουν ἠθικοὶ προβληματισμοὶ ποὺ νὰ ἐναντιώνονται στὴν ἰδέα τῆς ἐφαρμογῆς της, ἀφοῦ ἀποτελεῖ τὴν μόνη δυνατότητα ἐπιβίωσης τοῦ ἀσθενοῦς.

Παρ' ὅτι ἡ μεταμόσχευση ὡς ἰδέα καὶ πράξις εἶναι ἠθικὰ κατοχυρωμένη, πολλὰ προβλήματα δημιουργοῦνται κατὰ τὴν ἐφαρμογὴ της ὅταν δὲν τηροῦνται οἱ ἀρχὲς τῆς ἱατρικῆς δεοντολογίας καὶ ἠθικῆς.

Βασικὸ ἠθικὸ χρέος ἀποτελεῖ ἡ ἐξασφάλιση τῆς ζωῆς τοῦ λήπτου. Γιὰ νὰ εἶναι ἡ ἐπέμβαση ἐπωφελῆς γιὰ αὐτόν, θὰ πρέπει νὰ τηρηθοῦν ὅλα τὰ ἠθικὰ καὶ ἱατρικὰ δεδομένα.

Ἄν ἡ νόσος ἔχει προκαλέσει μόνιμες καὶ σημαντικὲς διαταραχὲς στὸν ὀργανισμό, ἡ ἀξία μιᾶς μεταμοσχεύσεως εἶναι ἀμφισβητήσιμη, ἔστω κι ἂν εἶναι ἐπιτυχής, γιατί τότε θὰ παρατείνει μιὰ ζωὴ προβληματικὴ.

Μὲ ποιά ἀντικειμενικὰ κριτήρια θὰ ἀποφασίσουμε ὅμως ἂν ἡ ζωὴ εἶναι προβληματικὴ; Ποιὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πάρει τὴν τελικὴ ἀπόφαση; Ὁ ἱατρός, ὁ ἀσθενὴς ἢ οἱ συγγενεῖς του;

Στοὺς αἰῶνες ποὺ πέρασαν, ἀλλὰ καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν, ἡ προσφορὰ τῶν ἱατρικῶν ὑπηρεσιῶν ἀποφασίζοταν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὸν ἱατρὸ χωρὶς τὴν συμμετοχὴ τοῦ ἀσθενοῦς, ὁ ὁποῖος θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπακούει χωρὶς ἀντιρρήσεις καὶ παρεμβάσεις. Κατὰ τὴν διάρκεια ὅμως τῶν τελευταίων ἐτῶν, ἡ καλύτερη πληροφόρηση τοῦ κοινοῦ καὶ ἡ γενικότερη ἀνάπτυξή του, ἔχει μεταβάλλει τὴν σχέση ἱατροῦ-ἀσθενοῦς. Οἱ ἀσθενεῖς, ἐπιθυμοῦν, ἀλλὰ καὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς στὴν λήψη τῶν ἀποφάσεων, ἀπὸ τίς ὁποῖες ἐξαρτᾶται ἡ ὑγεία τους καὶ πολλὰς φορές καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ ζωὴ τους.

Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου, ποὺ ἀποτελεῖ θεμέλιο λίθο τῆς δημοκρατικῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ βασικὴ ἀρχὴ τῆς ἠθικῆς, πρέπει ἀπόλυτα νὰ τηρηθεῖ. Ἀρμόδιος γιὰ τὴν τελικὴ ἀπόφαση πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἀσθενής. Στὴν ἀποψη αὐτὴ συμφώνησαν φιλόσοφοι, ἂν καὶ ἀντιθέτων τάσεων, ὅπως ὁ Immanuel Kant καὶ ὁ John Stuart Mill, ὑπὸ τὴν προϋπόθεση ὅμως ὅτι ἡ διανοητικὴ καὶ ψυχολογικὴ κατάσταση τοῦ ἀσθενοῦς τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ ἐκτιμήσει τὰ γεγονότα καὶ τίς προοπτικὲς, ποὺ μὲ εἰλικρίνεια καὶ ἀντικειμενικότητα θὰ τοῦ ἐκθέσει ὁ ἱατρός.

Ἐδῶ γεννᾶται τὸ μεγάλο ἐρώτημα. Εἶναι ἡ ψυχολογικὴ κατάσταση τοῦ ἀσθενοῦς, καὶ ἰδιαίτερα τοῦ μεσογειακοῦ Ἑλληνοῦ, κατάλληλη νὰ τοῦ ἐπιτρέψει μιὰ ψυχραίμη καὶ

σωστή εκτίμηση τῆς καταστάσεως, καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσει στὴν ὀρθὴ ἀπόφαση, ἢ ἡ πληροφόρηση θὰ τὸν εὐαίσθητοποιήσει καὶ θὰ τὸν ἐπηρεάσει ἀρνητικά;

Εἰδικά, ὁ ἀσθενὴς ποὺ θὰ ὑποβληθεῖ σὲ μεταμόσχευση, πρέπει νὰ εἶναι σωστὰ πληροφορημένος. Πρέπει νὰ γνωρίζει τὸ ἐνδεχόμενο τῆς ἀπορρίψεως, τὶς ἐπιπλοκὲς ποὺ μπορεῖ νὰ ἐμφανισθοῦν, ἀλλὰ καὶ τὴν ποιότητα τῆς ζωῆς ποὺ θὰ τοῦ ἐξασφαλίζει ἡ μεταμόσχευση.

Μόνο ὅταν γνωρίζει τὴν πραγματικότητα, τότε συνειδητοποιεῖ τὸ πρόβλημα καὶ ἀκολουθεῖ τὶς ὑποδείξεις τοῦ ἱατροῦ, μὲ τὸν ὅποιο θὰ πρέπει νὰ συνεργάζεται στενὰ γιὰ τὴν δημιουργία συνθηκῶν ποὺ θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ ἀπολαύσει μιὰ φυσιολογικὴ ζωὴ μετὰ τὴν ἐπέμβαση.

Εἰδικὰ ἠθικὰ προβλήματα δημιουργεῖ ἡ μεταμόσχευση στὰ παιδιά ποὺ δὲν ἔχουν τὴν ὀριμότητα νὰ ἀποφασίσουν γιὰ τὸν ἑαυτό τους. Ὁ νόμος παραχωρεῖ βέβαια τὸ δικαίωμα τῆς ἀποφάσεως στοὺς γονεῖς.

Δὲν εἶναι ὅμως τὸ ἴδιο ὅταν ἀποφασίζεις γιὰ τὴν ζωὴ σου καὶ ὅταν παίρνεις ἀπόφαση γιὰ τὴν ζωὴ ἄλλων, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται γιὰ τὰ παιδιά σου.

Σὲ ἀτυχεῖς περιπτώσεις παιδιῶν μὲ σωματικὲς ἢ πνευματικὲς ἀναπηρίες, οἱ γονεῖς πολλὲς φορὲς ἀρνοῦνται νὰ τὰ ὑποβάλουν σὲ θεραπεία, γιὰ νὰ μὴν παρατείνουν τὴν μαρτυρικὴ ζωὴ τους.

Καὶ σ' αὐτὲς ἀκόμα τὶς περιπτώσεις, ὁ ἱατρός, παρὰ τοὺς ὅποιουσδήποτε προβληματισμούς του, πρέπει νὰ συμμορφωθεῖ πρὸς τὶς ἐπιταγὲς τοῦ λειτουργήματός του. Ἀποστολὴ του εἶναι ἡ παράταση τῆς ζωῆς. Μὲ κανένα τρόπο δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφασίζει γιὰ τὸν θάνατο συνανθρώπων του.

Εἶναι γεγονός ὅμως, ὅτι σὲ περιπτώσεις ποὺ ἡ ζωὴ εἶναι βασανιστικὴ καὶ ὅταν δὲν διαφαίνεται καμία πιθανότητα ἰάσεως, πολλὲς φορὲς ὡς ἄνθρωποι ἔχουμε διερωτηθεῖ, ἂν μία ἡρεμὴ ἀποχώρηση δὲν εἶναι προτιμότερη ἀπὸ τὴν παράταση τῆς ζωῆς.

Δὲν ὑπαινίσσομαι βέβαια τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς εὐθανασίας, ἀπλῶς θέτω τὸ ἐρώτημα ἂν ἡ ἱατρικὴ σ' αὐτὲς τὶς ἀπέλπιδες τυραννικὲς καταστάσεις πρέπει νὰ μάχεται μὲ φανατισμὸ γιὰ νὰ παρατείνει ἓνα μαρτύριο, ποὺ κανεὶς ἀπὸ ἐμᾶς δὲν θὰ ἤθελε νὰ ὑποστεῖ.

Τὸ δεύτερο καὶ μεγαλύτερο συναισθηματικὸ καὶ ἠθικὸ πρόβλημα ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ ἱατρός τῶν μεταμοσχεύσεων, εἶναι ὁ ζωντανὸς δότης. Μετὰ τὴν ἐπιτυχή μεταμόσχευση νεφροῦ μεταξὺ μονογενῶν διδύμων ποὺ ἀναφέρθηκε στὴν ἀρχή, ἐπικράτησε ἡ ἄποψη ὅτι εἶναι παραδεκτὴ ἡ πρόκληση βλάβης, ἀκόμη καὶ κινδύνου, σὲ ἓνα ἄτομο, προκειμένου νὰ σωθεῖ ἓνα ἄλλο.

Ὑποστηρίχθηκε ὅτι ὁ ψυχικὸς κλονισμὸς τοῦ ἐθελοντῆ δότη θὰ ἦταν μέγας, ἂν δὲν τοῦ δινόταν ἡ εὐκαιρία νὰ προσφέρει ζωὴ στὸν ἀδελφὸ του δωρίζοντας τὸν νεφρὸ του. Ἔτσι ὁ στενὸς συγγενής, μητέρα, πατέρας ἢ ἀδελφὸς ἀπετέλεσε στὰ πρῶτα χρόνια τὴν

μοναδική ἴσως πηγή μοσχευμάτων. Ὁ συναισθηματισμὸς καὶ ἡ ἀγωνία γιὰ νὰ διατηρηθεῖ στὴν ζωὴ τὸ ἀγαπημένο πρόσωπο, ὑπερνικᾷ τὸν κίνδυνο καὶ τὴν ταλαιπωρία μιᾶς ἐπεμβάσεως, ἀκόμη καὶ τὸν φόβο κάποιας ἀναπηρίας, καὶ ἐξυψώνει τὸν ὑποψήφιο δότη σὲ ἐπίπεδο πραγματικῆς αὐτοθυσίας.

Ἡ φιλάνθρωπη ὁμως προσφορά του δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἀνεξέλεγκτα. Πρέπει νὰ μελετηθοῦν ὅλα τὰ δεδομένα ποὺ διασφαλίζουν κατὰ τὸν μέγιστο δυνατὸ τρόπο τὴν ζωὴ του.

Ἡ ἐπέμβαση γιὰ τὴν λήψη ἑνὸς νεφροῦ γιὰ μεταμόσχευση δὲν εἶναι τελείως ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ θανάτου. Ἡ μεγάλη ἡλικία καὶ ἡ κακὴ γενικὴ κατάσταση τοῦ ὄργανισμοῦ ἐπαυξάνουν τὸν κίνδυνο. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνο ὁ κίνδυνος τοῦ θανάτου. Εἶναι καὶ ἡ τύχη τοῦ ἐναπομείναντος νεφροῦ. Κανεὶς δὲν μπορεῖ, νὰ γνωρίζῃ τί θὰ ἐπακολουθήσῃ στὰ ἐπόμενα χρόνια, γιατί ὄυστευχῶς δὲν ὑπάρχουν ἀκόμα ἐπαρκεῖς στατιστικὲς γιὰ τὸ θέμα αὐτό.

Πολὺ μεγαλύτερο γίνεται τὸ πρόβλημα ὅταν πρέπει νὰ ληφθοῦν τμήματα ἀπὸ τὸ ἥπαρ γονέων γιὰ μεταμόσχευση σὲ παιδιὰ μὲ συγγενὴ χολικὴ ἀτρησία, ἢ τμήματα παγκρέατος. Οἱ ἐπεμβάσεις αὐτὲς εἶναι βαριεὲς καὶ ἡ νοσηρότητα καὶ ἡ θνητότητα αὐξημένες.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ πιθανότητα ἐπιτυχίας τῆς μεταμοσχεύσεως θὰ πρέπει ἰδιαίτερα νὰ ληφθεῖ ὑπ' ὄψη. Κάθε μόσχευμα δὲν εἶναι κατάλληλο, ἔστω κι ἂν ἔχει καλὴ ἱστοσυμβατότητα.

Ἐνας νεφρὸς ἡλικιωμένου ἀτόμου, ποὺ ἀνταποκρίνεται μὲ δυσκολία στὸ λειτουργικὸ του ἔργο, διατρέχει τὸν κίνδυνο γιὰ πολλοὺς λόγους νὰ εἶναι ἀνεπαρκὴς μετὰ τὴν μεταμόσχευση. Ἡ ἀπόφαση θὰ πρέπει νὰ στηριχθεῖ στὴν στατιστικὴ τῶν πιθανοτήτων, τόσο τῆς ἐπιτυχίας τῆς μεταμοσχεύσεως ὅσο καὶ τῆς ἐνδεχομένης βλάβης τοῦ δότου.

Τὰ στατιστικὰ δεδομένα μποροῦν νὰ πληροφορήσουν ἂν μιὰ ἀνθρωπιστικὴ πράξη, ὅπως ἡ προσφορά ἑνὸς ὄργανου, θὰ εἶναι ἐπικίνδυνη, ὠφέλιμη ἢ μάταιη καὶ νὰ μᾶς ὀδηγήσουν ὅσο γίνεται ἀσφαλέστερα στὴν λήψη τῆς τελικῆς ἀποφάσεως.

Ἰδιαίτερα ἀνατριχιαστικὴ εἶναι ἡ προσπάθεια οἰκογενειῶν νὰ παρουσιάσουν σὰν ἐκούσιους δότες παιδιὰ τους ποὺ εἶναι διανοητικὰ καθυστερημένα, γιὰ νὰ προσφέρουν νεφροὺς σὲ πάσχοντες ἀδελφοὺς τους.

Ἀνακαλῶ στὴν μνήμη μου τέτοιες συγκλονιστικὲς περιπτώσεις, οἱ ὁποῖες ἀντιτίθενται σὲ κάθε ἔννοια ἠθικῆς καὶ ἀποκλείονται ἀσυζητητῇ.

Θὰ πρέπει νὰ ἀποκλείεται ἐπίσης, χωρὶς δισταγμὸ, ἡ προσφορά νεφρῶν ἀπὸ παιδιὰ σὲ ἡλικιωμένους γονεῖς. Ἡ περίπτωση εὐτυχῶς εἶναι σπάνια, ἀφοῦ οἱ γονεῖς μπορεῖ νὰ ἐπιβιώνουν μὲ αἰμοκάθαρση.

Τὸ «*Primum non nocere*», δηλαδή καταρχὴν μὴ βλάπτεις, ποὺ προσπάθησε νὰ τηρήσει κατὰ τὸ δυνατόν ἡ Ἱατρικὴ στοὺς αἰῶνες ποὺ πέρασαν, ἄς ἀποτελεῖ ἀξίωμα γιὰ τὴν προστασία τοῦ ἑθελοντῆ δότη.

Γιὰ νὰ εἶναι ὁ ἱατρὸς συνεπὴς πρὸς τὶς ἠθικὲς ὑποχρεώσεις του, θὰ πρέπει νὰ καταβάλλει προσπάθεια νὰ ἀποτρέψει τὸν ὑποψήφιο δότη ἀπὸ τὴν ἀνθρωπιστικὴ προσφορά του, πρέπει μὲ εἰλικρίνεια καὶ ἀντικειμενικότητα νὰ τὸν κατατοπίσει γιὰ ὅλα τὰ ἐνδεχόμενα ποὺ μπορεῖ νὰ προκύψουν σ' αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἀφαίρεση τοῦ ὄργάνου του. Μόνον τότε ὁ ἱατρὸς εἶναι ἠθικὰ κατοχυρωμένος νὰ προχωρήσει στὴν μεταμόσχευση. Ἄς γίνῃ κοινὴ συνείδηση, ὅτι ἡ χρησιμοποίησις ζωντανοῦ δότη θὰ πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἔσχατο μέσο καὶ μόνο ὅταν ἡ ἀνεύρεσις πτωματικοῦ μοσχεύματος εἶναι ἀδύνατη.

Μεγάλον ἠθικὸν δίλημμα δημιουργεῖ ἡ προσφορά νεφρῶν ἀπὸ μὴ συγγενεῖς δότες, οἱ ὅποιοι προσέρχονται δῆθεν ἑθελοντικά, ὡς ἐμπορούμενοι ἀπὸ ἰδεώδη φιλαλληλίας, ἐνῶ συνήθως ὑποκρύπτεται οἰκονομικὴ συναλλαγὴ.

Στὶς ἐφημερίδες τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Βραζιλίας καὶ ἄλλων χωρῶν συνεχῶς ὑπάρχουν ἀγγελίες γιὰ πώληση νεφρῶν ἀπὸ ζωντανοὺς δότες ἔναντι μερικῶν χιλιάδων δολλαρίων. Ἀκόμη καὶ κρατικὰ Νοσοκομεῖα τῶν χωρῶν αὐτῶν προβαίνουν σὲ ἀγορὰς νεφρῶν γιὰ μεταμοσχεύσεις.

Ἡ ἀπαράδεκτη αὐτὴ πράξις, βρῆκε στὸ παρελθὸν λίγους εὐτυχῶς μιμητὲς στὴν Εὐρώπῃ καὶ τὴν Ἀμερικὴν.

Ἡ διεθνὴς Ἑταιρεία Μεταμοσχεύσεων καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπῃς ἐστιγμάτισαν τὴν ἀγοραπωλησίαν, ὡς πράξις στερημένη ἠθικῆς. Χῶρες ὅπως οἱ Η.Π.Α. ἀπαγορεύουν μὲ νόμον τὴν πώληση μοσχευμάτων.

Τὸ φλέγον πρόβλημα δὲν ἔχει μόνον τὴν ἠθικὴν του ἄποψη, ἀν μποροῦμε δηλαδή νὰ μετατρέψουμε τὸ σῶμα μας σὲ ἐμπορεύσιμο ἀντικείμενον, ἀλλὰ καὶ τὴν πρακτικὴν πλευρὰν του. Ἡ πώλησις ὀργάνων στὴν ἐλεύθερην ἀγορὰν, ἐφόσον ἡ ζήτησις εἶναι μεγάλη, θὰ δημιουργοῦσε ἀδυναμίαν στὸ φτωχὸν νὰ προμηθευθεῖ μόσχευμα καὶ ἡ ἀγαθοεργὸς πράξις τῆς μεταμοσχεύσεως θὰ περιοριζόταν μόνον στὸν πλούσιον.

Ἄς δοῦμε ὅμως καὶ μία ἄλλη διάστασις τοῦ προβλήματος. Ἄν ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἀπειλούμεθα ἀπὸ τὸν ἄμεσον κίνδυνον τοῦ θανάτου καὶ ἡ οἰκονομικὴ μας κατάστασις μᾶς ἐπέτρεπε τὴν ἀγορὰν ἐνὸς ὄργάνου, πόσον ἀνήθικη θὰ θεωροῦσαμε τὴν πράξις μας; Ἄς ἀντιστρέψουμε ὅμως τὴν ἐρώτησις.

Ἄν εἴμαστε φτωχοί, ἀνίκανοι νὰ διαθρέψουμε τὴν οἰκογένειάν μας, καὶ ἡ προσφορά ἐνὸς ὄργάνου, χωρὶς ἰδιαίτερον κίνδυνον γιὰ τὴν ζωὴν μας ἢ ἀξιάλογον ἀναπηρίαν, μᾶς ἐξασφάλιζε χρηματικὰ γιὰ πολλὰ χρόνια, γιατί ἡ πράξις μας θὰ ἦταν ἀνήθικη, ἀφοῦ παράλληλα μὲ τὴν οἰκονομικὴν μᾶς κάλυψιν θὰ βοηθοῦσε καὶ ἕνα συνάνθρωπον νὰ ἐπιζήσῃ;

Δὲν τάσσομαι φυσικὰ ὑπὲρ τῆς ἐμπορευματοποιήσεως τῶν μεταμοσχεύσεων, ἀπλῶς ἀναφέρω ἐνδιαφέρουσες πτυχὲς τοῦ προβλήματος. Δὲν θὰ ἔπρεπε στὸ κατώφλι τοῦ 21ου αἰῶνα νὰ ὑπάρχουν τόσο δυστυχεῖς ἄνθρωποι ποὺ νὰ καταφεύγουν σὲ πράξεις ἀπογνώσεως γιὰ νὰ ἐπιζήσουν. Ἄλλὰ οὔτε καὶ εἶναι ἠθικὰ ἐπιτρεπτό νὰ πεθαίνουν ἀβοήθητοι χιλιάδες συνάνθρωποι ἀναμένοντες μάταια πτωματικὸ μόνσχευμα.

Ἡ μεταμόσχευση θὰ πρέπει νὰ στηρίζεται στὴν ἐθελοντικὴ προσφορὰ πτωματικῶν μοσχευμάτων, μὲ κίνητρα τὸν ἀλτρουϊσμὸ καὶ τὴν φιλαλληλία. Τότε μόνον μετουσιώνεται ἀπὸ συνήθης χειρουργικὴ πράξις σὲ ἀληθινὴ μυσταγωγία.

Ἄτυχῶς ὅμως ἡ πείρα, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν χώρα μας ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν κόσμον ὁλόκληρο, διδάσκει ὅτι μόνον ἓνα μικρὸ ποσοστὸ ἀσθενῶν ἐπωφελεῖται ἀπὸ τὴν μεταμόσχευση, ἐνῶ οἱ ἄλλοι πεθαίνουν ἀβοήθητοι.

Οἱ λόγοι τῆς μικρῆς προσφορᾶς πτωματικῶν μοσχευμάτων εἶναι πολλοί. Ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ, καὶ τὴ γενικότερη ἀγωγή τῆς κάθε χώρας καί, κυρίως, ἀπὸ τὴν σημασία ποὺ ἀποδίδεται στὸ μέγιστο ἀγαθὸ τῆς ζωῆς, τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου.

Σὲ καθεστῶτα ὅπου τὸ ἄτομο εἶναι ὑποταγμένο στὴν ὀλότητα, ἡ προσφορὰ μοσχεύματος εἶναι αὐτονόητη, γιὰ τὰ ὄργανα θεωροῦνται ἰδιοκτησία τοῦ κράτους.

Ὅταν ὅμως ἡ κοινωνία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄτομα ἀνεξάρτητα καὶ αὐτόνομα, ποὺ δὲν ἔχουν νομικὴ ὑποχρέωση ἔναντι ἄλλων, ἡ προσφορὰ μοσχεύματος ἀποτελεῖ δῶρο ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ ἐλεύθερη βούληση.

Ποιὰ θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἠθικὴ τοποθέτησή μας πάνω στὸ τεράστιο ἀνθρωπιστικὸ αὐτὸ θέμα; Τί ἔχει μεγαλύτερη ἀξία στὴν ζωὴ; Ὁ σεβασμὸς στὴν ἐπιθυμία ἐνὸς ἀνθρώπου γιὰ τὴν ταφὴ ἀθικτων τῶν λειψάνων του, ἢ ἡ λήψη μετὰ θάνατον τῶν ὀργάνων του γιὰ τὴν σωτηρία ἐνὸς ἢ περισσοτέρων συνανθρώπων;

Ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι καθόλου εὐχερῆς. Παρ' ὅτι οἱ ἰατροὶ πολλὰς φορὰς παριστάμεθα στὸ μαρτύριο ἀσθενῶν ποὺ πεθαίνουν ἀβοήθητοι, χωρὶς τὴν δυνατότητα νὰ ἀνευρεθεῖ ἓνα μόνσχευμα, δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ ἐναντιωθοῦμε στὴν ἐπιθυμία τοῦ ἀτόμου γιὰ τὴν ταφὴ ἀκεραίων τῶν λειψάνων του.

Εἶναι γνωστὸ πὼς ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου ὁδηγεῖ καμιά φορὰ σὲ πράξεις ἀντι-κοινωνικῆς, ἢ ἀκόμη ἔρχεται σὲ ἀντίθεση καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια τῆς φιλαλληλίας καὶ τῆς ἀγαθοεργίας, ὅπως στὴν περίπτωσι τῶν μεταμοσχεύσεων. Εἶναι ἀδιανόητος ὅμως ὁ περιορισμὸς τῆς.

Τὸ ἐλεύθερο καὶ ἀνεξάρτητο ἄτομο μιᾶς πολιτισμένης κοινωνίας, πρέπει, ὀρθὰ καθοδηγημένο, νὰ διακατέχεται ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης καὶ τῆς κοινωνικῆς προσφορᾶς. Πρέπει νὰ κυριαρχεῖται ἀπὸ αἰσθήματα ἀλληλοβοηθείας καὶ ἀλτρουϊσμοῦ. Ἄτυχῶς αὐτὸ δὲν συμβαίνει συχνὰ καὶ ἡ περίπτωσι τοῦ Καλοῦ Σαμαρείτη σπανίζει στὴν ἐποχὴ μας.

Ἄλλὰ ἡ ἄρνηση τῶν ἀνθρώπων στὴν προσφορὰ πτωματικῶν μοσχευμάτων ἔχει κι' αὐτὴ τὴν ἐρμηνεία της. Ἄς δοῦμε μερικὰ ἀπὸ τὰ αἴτια ποὺ διαμορφώνουν τὴν ἀρνητικὴ αὐτὴ ἀντίδραση.

Κατ' ἀρχὴν ὁ σεβασμὸς τῆς ἀκεραιότητος τοῦ πτώματος εἶναι ριζωμένος στὴν συνείδηση τῶν λαῶν ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια. Ἐχει τὴν προέλευσίν του ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς εἰδωλολατρείας καὶ συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Ὅχι μόνον στίς μυθολογίες ὄλων τῶν λαῶν, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Γραμματεία, ἔχει καταδικασθεῖ ἢ κακομεταχείριση τῶν νεκρῶν. Ὁ Ὅμηρος στὴν Ἰλιάδα καὶ στὴν Ὀδύσσεια, ὁ Εὐριπίδης καὶ ἄλλοι ἀκόμη ποιητὲς καὶ συγγραφεῖς ὑποστηρίζουν τὸν σεβασμὸ τοῦ πτώματος. Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Μοσχίω-νος, τραγικοῦ ποιητοῦ τῶν μετακλασικῶν χρόνων, ὁ ὁποῖος λέγει: «Κενὸν θανόντος ἀνδρὸς αἰκίζεῖν σκιάν: Ζῶντας κολάζειν, οὐ θανόντας εὐσεβές». «Μάταιο εἶναι νὰ κακοποιεῖται τὸ νεκρὸ σῶμα. Ἡ εὐσέβεια ἀπαιτεῖ οἱ ζωντανοὶ νὰ τιμωροῦνται, ὄχι οἱ νεκροί».

Τὴν ἐποχὴ βέβαια ποὺ διευπλώνοντο αὐτὲς οἱ ἀπόψεις γιὰ τὸν σεβασμὸ τοῦ νεκροῦ, καὶ ἡ πλέον ἀχαλίνωτη φαντασία δὲν θὰ μπορούσε νὰ συλλάβει τὴν ἰδέα, ὅτι θὰ ἔλθει ἐποχὴ, ποὺ μὲ τὰ σπλάγχνα τοῦ νεκροῦ θὰ προσφέρεται ζωὴ σὲ ἀνιάτους ἀσθενεῖς.

Ἡ λήψη μοσχευμάτων καὶ ἡ ἀνατομικὴ μελέτη τοῦ πτώματος δὲν θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηριθεῖ ὡς ἀσέβεια ἢ ἱεροσυλία. Ὁ Leonardo da Vinci φυσικά, δὲν ἀμάρτησε οὔτε ἀσέβησε, παρὰ τὸ ἀντίθετο πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του, ὅταν ἐκτελοῦσε ἀνατομὲς πτωμάτων γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἱατρικῆς.

Σήμερα ἄλλωστε ὅλες οἱ θρησκείες ἀσπάζονται τὴν ἰδέα τῆς μεταμοσχεύσεως καὶ τὴν χρησιμοποίησιν πτωματικῶν μοσχευμάτων.

Ἐξαίρεση ἀποτελοῦν ὀρισμένες αἰρέσεις.

Ὅπως εἶναι εὐνόητο, στὴν διδασκαλία τῶν θρησκειῶν δὲν ἀναφέρεται πουθενὰ ἡ μεταμόσχευση. Καθὼς ὅμως ἐρμηνεύονται τὰ θεολογικὰ τοὺς δόγματα ἀπὸ σύγχρονους ἐρμηνευτὲς, σχετικὰ μὲ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν σχέση του πρὸς τὰ ἄλλα ὄντα τοῦ σύμπαντος καὶ τὸ Θεό, συμπεραίνεται ὅτι ἡ μεταμόσχευση εἶναι παραδεκτὴ.

Ἰδιαίτερα ἡ θρησκεία τῆς ἀγάπης, τῆς φιλαλληλίας καὶ τῆς αὐτοθυσίας, ὁ Χριστιανισμὸς, διὰ τῶν πιστῶν του ἱερωμένων εὐλόγησε τὴν προσπάθεια τῆς Ἰατρικῆς γιὰ τὶς μεταμοσχεύσεις καὶ παρότρυνε τοὺς πιστοὺς στὴν προσφορὰ πτωματικῶν μοσχευμάτων.

Πολλοὶ ὀρθόδοξοι Ἀρχιερεῖς μὲ κηρύγματα καὶ ὁμιλίες συνεχῶς διαφωτίζουν τὸ κοινὸ καὶ ἀποτελεῖ ἐνθαρρυντικὸ παράδειγμα τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Μακαριώτατος Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν πρώτων δωρητῶν σώματος.

Για κάθε θρησκεία αλλά ιδιαίτερα για την ορθόδοξη Χριστιανική Πίστη, η δωρεά πτωματικῶν μοσχευμάτων, ὄχι μόνο δὲν εἶναι ἀσέβεια ἢ ἱεροσυλία πρὸς τὸν νεκρό, ἀλλὰ ὑπέρτατη προσφορά.

Παρ' ὅλα αὐτά, ἕνας μεγάλος ἀνασταλτικὸς παράγων γιὰ τὴν παραχώρηση ὀργάνων, εἶναι ὁ δικαιολογημένος συναισθηματισμὸς τῶν συγγενῶν. Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως στὸ γεγονός ὅτι οἱ κατάλληλοι γιὰ δότες νεκροὶ δὲν εἶναι οἱ ἡλικιωμένοι καὶ χρονίως πάσχοντες, ἀλλὰ συνήθως νέοι ποὺ λίγες ὥρες ἢ ἡμέρες πρὶν, ἔσφυζαν ἀπὸ ζωῆ καὶ ἕνα ἀτύχημα ἢ μία ἐγκεφαλικὴ αἱμορραγία τοὺς ὀδήγησε σὲ πλήρη καὶ μὴ ἀναστρέψιμη παύση τῆς ἐγκεφαλικῆς λειτουργίας.

Ἡ πρόοδος τῆς ἱατρικῆς τεχνολογίας καὶ ἡ δημιουργία Μονάδων Ἐντατικῆς Θεραπείας ἔχει μετατρέψει τὴν πορεία πρὸς τὸν θάνατο καὶ ἔχει πλάσει νέους ἐπιστημονικοὺς ὅρους ὅπως τὸν «κλινικὰ νεκρὸ» καὶ τὸν «ἐγκεφαλικὸ θάνατο».

Ὅπως εἶναι γνωστὸ, ἕνα ἄτομο εἶναι ἐγκεφαλικὰ νεκρὸ ἢ βρῖσκεται στὴν κατάσταση τοῦ κλινικοῦ θανάτου, ὅταν ἔχει πλήρη καὶ μόνιμη καταστροφή τοῦ ἐγκεφάλου.

Ἡ Ἐπιστήμη καὶ ὁ νόμος, μετὰ ἀπὸ πρόταση τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Harvard, τὰ δέχονται τὰ ἄτομα αὐτά ὡς νεκρά, ἐφόσον ἢ κατάσταση διαπιστωθεῖ ἀπὸ τοὺς γιατροὺς τῆς Μονάδος Ἐντατικῆς Θεραπείας μὲ τὴν σύμφωνη γνώμη νευρολόγων ἢ νευροχειρουργῶν.

Στὰ πτώματα μὲ τὴν ιδιόμορφη αὐτὴ κατάσταση, ἡ ὑψηλὴ ἱατρικὴ τεχνολογία μπορεῖ νὰ διατηρεῖ σὲ λειτουργία τὴν καρδιά, τοὺς πνεύμονες καὶ τὰ ἄλλα ὄργανα γιὰ ὥρες, ἡμέρες, ἐβδομάδες ἢ καὶ μακρότερο χρόνο. Αὐτὸς ὁ κλινικὰ νεκρὸς ποὺ βρῖσκεται στὴν Μονάδα Ἐντατικῆς Θεραπείας εἶναι ὁ κατάλληλος δότης ὀργάνων.

Ἀλλὰ ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα ὁ συνδυασμὸς τῆς ζωῆς μὲ τὴν λειτουργία τῆς καρδιάς καὶ ἡ παύση τῶν παλμῶν τῆς μὲ τὸν θάνατο καὶ τὸ φτερούγισμα τῆς ψυχῆς, εἶναι τόσο βαθειὰ ριζωμένα στὴν συνείδηση τῶν λαῶν, ὥστε θάνατος δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ νοηθεῖ ὅταν ἡ καρδιά συνεχίζει νὰ πάλλει.

Ἡ ἀγάπη δὲν ἀφήνει τοὺς συγγενεῖς νὰ παραδεχθοῦν ὅτι ὁ ἄνθρωπός τους ἔχει πεθάνει καὶ θέλουν νὰ πιστεύουν ὅτι ὑπάρχουν ἔστω καὶ ἐλάχιστες πιθανότητες νὰ ἐπανέλθει στὴν ζωῆ. Ἀκόμη ἐκφράζουν τὸν φόβο ὅτι ἡ συγκατάθεσή τους θὰ μπορούσε νὰ ὀδηγήσει τοὺς ἱατροὺς νὰ ἀναστείλουν κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ἀσθενοῦς τους.

Πολλοὶ ἔχουν ἐπηρεασθεῖ ἀπὸ μυθιστορήματα καὶ κινηματογραφικὲς ταινίες φαντασίας.

Εἶναι ἀδύνατον ὅμως νὰ ὑπάρξει ἱατρὸς ποὺ θὰ «ἐκτελέσει» ἕναν ἀσθενὴ μὲ τὴν πιθανότητα νὰ σώσει ἕναν ἄλλο. Γιατὶ μὲ ἐκτέλεση ἰσοδυναμεῖ ἡ ἐσκεμμένη ἐγκατάλειψη τοῦ ἀσθενοῦς ποὺ μοιραῖα θὰ τὸν ὀδηγήσει στὸν θάνατο.

Γιὰ νὰ ἀποκλειστέῃ ἄλλωστε καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἢ ἐκδοχὴ, ὁ νόμος δὲν ἐπιτρέπει στοὺς ἰατροὺς τῆς μεταμοσχεύσεως νὰ συμμετέχουν στὴν ἐπιβεβαίωση τοῦ θανάτου. Ἡ μονάδα μεταμοσχεύσεως καλεῖται μόνον, ὅταν ὁ θάνατος ἔχει διαπιστωθεῖ καὶ ὅταν οἱ συγγενεῖς ἔχουν συναινέσει στὴν λήψη ὀργάνων τοῦ νεκροῦ.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ καταβληθεῖ κάθε προσπάθεια νὰ διαφωτισθεῖ τὸ κοινό, γιὰ νὰ ἀποβάλλει τὶς εἰδωλολατρικὲς προκαταλήψεις του καὶ τὶς ἀβάσιμες φοβίες του γιὰ τὴν δῆθεν ἐγκατάλειψη τοῦ θνήσκοντος συγγενοῦς του.

Ἄν στὸ παρελθὸν ὑπῆρξαν ἐλάχιστα ἴσως σφάλματα ἢ ἔστω καὶ σπάνιες ἠθικὲς παρεκτροπές, δὲν θὰ πρέπει νὰ δημιουργεῖται ἢ ἐντύπωση ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ κανόνας. Ἡ μεταμόσχευση λόγῳ τῆς ἰδιομορφίας της στηρίζεται σὲ ἠθικὰ ἐρείσματα, πὺδ ὅταν ἀποδυναμωθοῦν θὰ καταρρεύσει κάθε προσπάθεια, μὲ δυσάρεστες ἐπιπτώσεις γιὰ χιλιάδες ἀσθενεῖς πὺδ βασίζονται σὲ αὐτὴ τὴν ἐπιβίωσή τους.

Ἡ μικρὴ προσφορὰ πτωματικῶν μοσχευμάτων ὄθησε πολλοὺς ἰατροὺς καὶ σὲ ἄλλες ἀναζητήσεις, ὅπως τὰ ἀνεγκέφαλα ἔμβρυα καὶ νεογνά καὶ τὰ ἄτομα πὺδ βρίσκονται στὴν κατάσταση τοῦ μὴ ἀναστρέψιμου κώματος.

Καὶ οἱ δύο αὐτὲς κατηγορίες δὲν πληροῦν τὶς ἰατρικὲς καὶ νομικὲς προϋποθέσεις γιὰ νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς κλινικὰ νεκροί, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα δὲν διαφέρουν καθόλου ἀπὸ αὐτούς. Ἐνα πολὺ μικρὸ ποσοστὸ νεογνῶν γεννιοῦνται μὲ ἔλλειψη τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ ἐγκεφάλου, ἐνῶ παραμένει τὸ στέλεχος. Τὰ νεογνά αὐτὰ διατηροῦν τὶς ζωϊκὲς λειτουργίες τῆς κυκλοφορίας τῆς ἀναπνοῆς καὶ ἄλλες, ἐνῶ θὰ ἀπουσιάζουν οἱ ψυχονητικὲς ἐκεῖνες, πὺδ προσδίδουν στὸ ὄν τὶς ιδιότητες τοῦ ἀτόμου, δηλαδὴ τοῦ νὰ ἀντιλαμβάνεται, νὰ γνωρίζει, νὰ σκέπτεται καὶ νὰ συναισθάνεται.

Εὐρίσκονται δηλαδὴ σὲ κατάσταση φυτοῦ καὶ μετὰ πάροδο ἡμερῶν ἢ ἐλαχίστων ἐβδομάδων κατὰ κανόνα πεθαίνουν. Ἡ συγγενὴς αὐτὴ ἀνωμαλία μπορεῖ νὰ διαγνωσθεῖ μὲ ἀπόλυτη ἀκρίβεια καὶ κατὰ τὴν ἐμβρυϊκὴ ζωὴ. Τὰ ὄντα αὐτὰ δὲν θεωροῦνται ἐγκεφαλικῶς νεκρά καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ στίς περισσότερες χῶρες ἢ λήψη ὀργάνων τιμωρεῖται ὡς ἀνθρωποκτονία ἐκ προμελέτης.

Σὲ κράτη, ὅπως ἢ Ὁμοσπονδιακὴ Δημοκρατία τῆς Γερμανίας, ἔχει ἐπιτραπεῖ ἢ λήψη ὀργάνων καὶ ἔχουν ἀνακοινωθεῖ ἐπιτυχεῖς μεταμοσχεύσεις σὲ παιδιὰ μὲ νεφροὺς πὺδ πάρθηκαν ἀπὸ ἀνεγκέφαλα ἔμβρυα.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει μὲ ἄτομα πὺδ βρίσκονται στὴν κατάσταση τοῦ μὴ ἀναστρέψιμου κώματος. Ἐχουν καὶ αὐτὰ πλήρη καὶ μόνιμη ἐγκεφαλικὴ βλάβη. Δὲν λειτουργοῦν οὔτε ὁ φλοιός, οὔτε οἱ συνδέσεις του μὲ τὸ στέλεχος, ἄρα πρακτικῶς εὐρίσκονται στὴν ἴδια φυτικὴ κατάσταση μὲ τοὺς ἀνεγκέφαλους. Μεγάλη προσοχὴ ἀπαιτεῖ ἢ διάγνωση τοῦ τύπου τοῦ κώματος, ἢ ὅποια μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ πλήρως μὲ κλινικὲς ἢ ηλεκτροφυσιολογικὲς μεθόδους, καθὼς καὶ μὲ τὶς νεότερες λειτουργικὲς ἀπεικονιστικὲς τεχνικὲς.

Ἡ προσφορά μοσχευμάτων ἀπὸ ἀνεγκέφαλα νεογνά λύνει τὸ πρόβλημα τῆς μεταμοσχεύσεως ὀργάνων καὶ ἰδιαίτερα καρδιάς σὲ παιδιὰ, ποὺ κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχει σημειώσει μεγάλη πρόοδο καὶ ἐπιτυχία. Πολλοὶ γονεῖς δείχνουν κατανόηση καὶ κατὰ κανόνα δὲν ἀρνοῦνται τὴν προσφορά ὀργάνων, ἐνῶ ἄλλοι τὰ ἐγκαταλείπουν εἰς τὰ Μαιευτήρια. Ἀφοῦ καὶ αὐτὴ ἢ σὲ φυτικὴ κατάσταση ζωὴ τους δὲν διατηρεῖται παρὰ ἐλάχιστο χρόνο καὶ μόνο μὲ εἰδικὲς νοσηλευτικὲς προϋποθέσεις, διερωτᾶται κανεὶς ἂν ἡ λήψη ὀργάνων δὲν εἶναι ἠθικῶς κατοχυρωμένη.

Σήμερα στὸ προσκῆνιον τῆς ἐπιστήμης γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση σοβαρῶν νόσων εὐρίσκεται ἐπίσης ἡ μεταμόσχευση ἰστῶν ποὺ λαμβάνονται ἀπὸ ἔμβρυα.

Ἡ χρησιμοποίηση ἐμβρύων στὴν ἱατρικὴ ἔρευνα καὶ στὴν θεραπεία ὀρισμένων παθήσεων δὲν εἶναι νέα. Ἐχει ἀπὸ μακροῦ ἐφαρμοσθεῖ χωρὶς νὰ ἔχει προκαλέσει ἀξιόλογες ἠθικὲς ἀντιδράσεις.

Γι' αὐτὸ καὶ δὲν νοεῖται ἡ ἀντίδραση καὶ τὰ ἠθικὰ προβλήματα ποὺ ἐγείρονται ἀπὸ τὴν μεταμόσχευση ἐμβρυϊκῶν ἰστῶν γιὰ θεραπεία σοβαρῶν ἀσθενειῶν, ὅπως ἡ νόσος τοῦ Parkinson, τὸ σύνδρομο Alzheimer, ὁ σακχαρώδης διαβήτης καὶ ἄλλα.

Προφανῶς ἡ εὐαισθητοποίηση τοῦ κοινοῦ ἀπὸ τὸν πειραματισμὸ σὲ ζωντανὰ ἔμβρυα καὶ τὰ ἠθικὰ προβλήματα ποὺ δημιουργεῖ ἡ ἀμβλωση, προκαλοῦν τὴν ἔντονη αὐτὴ ἀντίδραση.

Ἡ πειραματικὴ καὶ ἡ κλινικὴ ἔρευνα ὅμως στὸ ζωντανὸ ἔμβρυο, πρέπει νὰ διαχωρισθεῖ πλήρως ἀπὸ τὴν λήψη ἐμβρυϊκῶν ἰστῶν γιὰ τὴν προσπάθεια ἀντιμετωπίσεως σοβαρῶν νόσων. Ἡ λήψη ἰστῶν ἀπὸ ἔμβρυα, μετὰ ἀπὸ αὐτόματη ἀποβολὴ ἢ ἀμβλωση, ἱατρικῶς ἐπιβεβλημένη ἢ νομικῶς κατοχυρωμένη, δὲν θὰ πρέπει νὰ θεωρεῖται ὡς πράξις ποὺ ἀντιτίθεται στὴν ἱατρικὴ ἠθικὴ.

Παρ' ὅλες τὶς προσπάθειες ποὺ καταβάλλονται, ἡ ἔλλειψη πτωματικῶν μοσχευμάτων εἶναι μεγάλη καὶ θὰ αὐξάνει μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου, ἀφοῦ τὸ πεδίο τῆς μεταμοσχεύσεως διευρύνεται. Τοῦτο ἀνάγκασε πολλοὺς νὰ ζητήσουν προσαρμογὴ τῆς νομοθεσίας σὲ περισσότερο ρεαλιστικὲς λύσεις, γιατί θεωροῦν ὅτι ἡ μεγάλη πιθανότητα σωτηρίας συνανθρώπων ὑπερισχύει τῆς ἠθικῆς σκοπιμότητος ποὺ ἔχει ἡ συναίνεση τῶν συγγενῶν τοῦ νεκροῦ. Ἄς μὴ παραβλέπουμε ὅμως ὅτι ἡ συναίνεση περιφρουρεῖ τὴν ἐλεύθερη βούληση τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ καθορίζει τὴν τύχη του, σύμφωνα μὲ τὶς ἀπόψεις του γιὰ τὶς ἀξίες τῆς ζωῆς.

Γι' αὐτὸ, νόμος ποὺ δὲν θὰ στηρίζεται στὴν συναίνεση εἶναι δύσκολο νὰ ἐφαρμοσθεῖ σὲ δημοκρατικὲς κοινωνίες.

Τὴν λύση τοῦ μεγάλου προβλήματος τῆς ἐξασφαλίσεως μοσχευμάτων θὰ ἐπιτύχουμε βαθμιαῖα μὲ τὴν πληροφόρηση τοῦ κοινοῦ, τὴν εἰσαγωγὴ εἰδικοῦ κεφαλαίου ἀγωγῆς τοῦ πολίτου στὰ Σχολεῖα καὶ τὴν πειθῶ, μὲ τὴν βοήθεια πάντα τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως καὶ κυρίως μὲ τὴν συμπαράσταση καὶ τὴν εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ μέγιστο ἠθικὸ πρόβλημα τῶν μεταμοσχεύσεων δημιουργεῖται ὅμως ἀπὸ τὸν τρόπο κατανομῆς τῶν πτωματικῶν μοσχευμάτων μεταξὺ τῶν ἀσθενῶν. Ὅπως ἔχει κατ' ἐπανάληψη ἀναφερθεῖ, μικρὸ ποσοστὸ ἀσθενῶν ἐπωφελεῖται τῆς μεταμοσχεύσεως, ἐνῶ οἱ ἄλλοι παραμένουν χωρὶς ἐλπίδα σωτηρίας. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ ἰατρός θὰ πρέπει νὰ ἀποφασίσει ποιὸς ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς θὰ ζήσει καὶ ποιὸς θὰ ἀφεθεῖ νὰ πεθάνει.

Εἶναι δυνατὸν ὅμως ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀπόφαση ποὺ ἀνήκει στὸν δημιουργὸ νὰ ἀφεθεῖ ἀνεξέλεγκτα στὰ χέρια τοῦ ἀνθρώπου; Ποιὸς θὰ δημιουργήσει αὐτὰ τὰ κριτήρια, ὥστε νὰ διασφαλισθοῦμε ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερο γιὰ τὴν αὐστηρὴ τήρηση τῶν ἀρχῶν τῆς δίκαιας χορηγήσεως τῶν μοσχευμάτων, μὲ βάση ὄχι μόνο τὶς ἰατρικὲς ἐνδείξεις ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἄλλα δεδομένα, κοινωνικὰ ἢ ἀνθρωπιστικά;

Εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητο νὰ καθορισθοῦν κατευθυντήριες γραμμές, τόσο γιὰ τὴν ἀνεύρεση ὅσο καὶ γιὰ τὴν κατανομὴ μοσχευμάτων, βασισμένες στὴν ἰατρικὴ ἠθικὴ. Ἄλλως δὲν θὰ κατορθώσουμε νὰ πείσουμε τὸ κοινὸ ὅτι δὲν παρεμβαίνουν προσωπικὲς προτιμήσεις, φιλοδοξίες, ἢ ἀκόμη ἐπαγγελματισμὸς καὶ ἀμφισβήτηση τιμιότητος.

Ἡ συνεχῶς αὐξοῦσα ἐπιτυχία τῆς μεταμοσχεύσεως στὶς ἡμέρες μας ἔχει ὑπερβεῖ καὶ αὐτὲς ἀκόμη τὶς προσδοκίες μας καὶ φαίνεται πὼς θὰ ἀποτελέσει στὸ μέλλον τὴν λύση γιὰ σοβαρὰ ἰατρικὰ προβλήματα.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ θὰ πρέπει νὰ μείνει ἀνέγγιχτο, εἶναι ὁ ἐγκέφαλος, ἀκόμη καὶ ἂν ἡ ὑψηλὴ τεχνολογία τοῦ μέλλοντος ἐπιτύχει αὐτὸ ποὺ σήμερα θεωρεῖται ἀκατόρθωτο.

Ὁ ἐγκέφαλος εἶναι ἡ ἕδρα τῆς προσωπικότητος, καὶ μὲ κανένα τρόπο δὲν μπορεῖ νὰ μεταφέρεται σὲ ἄλλο ἄτομο. Θὰ ἀποτελοῦσε πλαστότητα τῆς ἀτομικότητος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ θὰ προκαλοῦσε μεγάλο ἠθικὸ προβληματισμὸ.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνο τὰ πολλὰ ἠθικὰ προβλήματα ποὺ ἀναφέρθηκαν, οὔτε ἐκεῖνα ποὺ καθημερινὰ παρουσιάζονται στὴν ἰατρικὴ πράξη.

Δέος προκαλεῖ ἀκόμη καὶ ἡ σκέψη ὅτι ἡ παρέμβαση τῶν μοριακῶν βιολόγων στὸ γενετικὸ ὕλικὸ τῶν ἐμβρυϊκῶν κυττάρων μπορεῖ νὰ δημιουργήσει ἀκούσια ἢ ἐκούσια ἕνα νέο τύπο ἀνθρωπίνου ὄντος, μία κοινωνία ὑπερανθρώπων ἢ πνευματικῶς καθυστερημένων, μὲ ἀνυπολόγιστες συνέπειες γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὅλα αὐτὰ μᾶς πείθουν, πὼς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ στηρίξουμε τὰ πάντα στὴν ἀτομικὴ ἠθικὴ τῶν ἰατρῶν. Τὰ στεγανά της δὲν εἶναι χαλύβδινα γιὰ νὰ ἀνθίστανται στὶς συνεχεῖς πιέσεις ποὺ δέχονται ἀπὸ μιὰ κοινωνία, ποὺ ἔχει ὑποστεῖ καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται πολλὰς ἠθικὲς διαβρώσεις.

Ἡ προστασία καὶ ἡ ἐνίσχυση τῆς ἰατρικῆς ἠθικῆς ἔχει καταστεῖ σήμερα περισσότερο ἀπὸ ἀναγκαία.

Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ θεωρῶ, ὅτι θὰ ἦταν δικαιολογημένη τὴν στιγμὴ αὐτὴ μιὰ πρόταση πρὸς τὴν Ἱολιτεία, νὰ συστήσει ἕνα Ἄνωτατο Συμβούλιο Ἰατρικῆς Δεοντολογίας

καὶ Ἠθικῆς, ἀποτελούμενο ἀπὸ ἀναγνωρισμένους προσωπικότητες διαφόρων κλάδων, ὅπως Θεολόγων, Φιλοσόφων, Ψυχολόγων, Κοινωνιολόγων, διαμορφωτῶν τῆς κοινῆς γνώμης Οἰκονομολόγων, Νομικῶν καὶ φυσικὰ Ἱατρῶν.

Τὸ ἔργο τοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ θὰ ἦταν βαρὺ, ἂν ἀναλογισθεῖ κανεὶς μὲ τί θὰ ἔχει νὰ παλαίσει, σὲ ἐποχὴ τέτοιας χαλαρώσεως τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν. Ἀλλὰ ταυτόχρονα ἡ σπουδαιότητά του θὰ ἦταν μεγάλη, ὅταν ὁ στόχος του θὰ ἀπέβλεπε στὴν δημιουργία ἀδιαβλήτων ἠθικῶν προϋποθέσεων γιὰ τὴν φροντίδα τῆς υἰείας καὶ τῆς ζωῆς τοῦ εὐγενεστέρου ἔμβιου ὄντος τῆς Δημιουργίας, τοῦ ἀνθρώπου.

Σᾶς εὐχαριστῶ